

"לבנינה של תורה" – חלק שני

שיחה שנמסרה בביהמ"ד כפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך ויזר שליט"א

"פַּרְתַּת עֵמֻנוּ בְּרִית בְּחֵרֵב"

שיחה לימי השובבים – הוקרת לימוד התורה

"שובו בנים שובבים"

בשבוע זה החלו "ימי שובבי"ם, הלוא הם הימים שבין הפרשיות 'שמות' ועד 'משפטים'. על ארבעים הימים המיוחדים הללו מגלה לנו תורת האמת שהם מיוחדים לתיקון, ובפרט לתיקון מידת הקדושה!¹ לא סוד הוא שהניסיון העיקרי העומד בפני דורנו הוא הניסיון בענייני הקדושה. במידה מסוימת ניסיון זה אופף את כל העולם, הן מצד שמירת העניינים והן מצד שמירת הברית. בימים הללו מתחזקים בלימוד התורה, שהיא עצם הברית.² הגמרא בגיטין³ אומרת שהקב"ה כרת את ברית עם עם ישראל בעבור תורה שבעל פה, ועל כן בימים הללו ראוי להתחזק יותר בפרט בלימוד תורה שבעל פה.

בשבוע האחרון אחד מבני הישיבה שאל אותי כיצד ניתן להתמודד עם כישלונות חוזרים. קיים בו רצון גדול לתקן ולעלות, אך למרות זאת ישנם מצבים בהם הוא שוב נופל. התשובה לכך היא כנראה ארוכה ודורשת עבודה גדולה, אבל יסודה הוא חיבור אל הברית, חיבור אמיתי בלב ובנפש אל התורה שהיא הברית. בספרים הקדושים מובא שזהו התיקון גם לעבירה עליה כתוב שאין לה תיקון.⁴

אדם יכול לוותר על דבר
המיועד בשבילו בלבד,
אבל לא ניתן לוותר
על דבר המיועד
בשביל עם ישראל

"טוב לי תורת פיך"
ב'זמן חורף' אנו עסוקים
בענייני לימוד התורה,
וברצוני לפתוח ביסוד גדול.

בתקופה האחרונה דיברנו רבות על לימוד 'הדף היומי', ואכן ברוך ה' רבים מבני הישיבה הוסיפו על לימודם הרגיל את לימוד זה, שלא בזמן הסדרים אלא מוקדם בבוקר, בהפסקת צהרים או בלילה. דבר זה הוא ממש בבחינת פלאי-פלאות ומבטא דבקות אמיתית בתורה לשמה. הרי לימוד זה אינו נובע מכך שחייבים,

¹ עיין באר היטב, אורח חיים, סימן תרפה, סעיף קטן ד: "וכתב האריז"ל בפירוש התורה שימים אלה מסוגלים לתקן עוון קרי יותר מכל השנה להתעניין בהן. לכן מתחיל מפרשת שמות שאז התחיל השעבוד שנתקן הקרי דאדם הראשון ונגמר בפרשת 'כי תקנה עבד עברי'."

² עיין בהקדמת אגלי טל: "כי תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה, וביותר בלימוד התורה בעיון."

³ גיטין, דף ס, עמוד ב: "אמר רבי יוחנן: לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר (שמות לד כז): 'כי על פי הדברים האלה כרתיה אתך ברית ואת ישראל'". עיין עוד ירושלמי, פאה, פרק ב, הלכה ד: 'ר' חגי אמר בשם ר' שמואל בר נחמן: נאמרו דברים בפה ונאמרו דברים שבכתב, ואין אנו יודעין איזה מהן חביב? אלא מן מה דכתיב: 'כי על פי הדברים האלה כרתיה אתך ברית ואת ישראל' הדא אמרה: אותן שבפה חביבין!"

⁴ עיין כתר ראש (לרבי חיים מוולוז'ין), אות קלג: "תשובה להנכשל בעוון קרי כמעט בפשע רח"ל, אמר הוא: כשעוסק בתורה אין צריך לדאוג כלל, וכזה שאל מרבו הגר"א ז"ל, והראה לו מאמר בתיקונים ובספרי מוסר המחמירים מאוד בעניין הזה שצריך לסבול יסורים קשים ומרורים כמוות, ואין תקנה כי אם במיתה ממש... אבל בסוף המאמר בתיקון נמצא דבר טוב למבין, שכתב: אבל אורייתא אורך ימים בימינה כו' שמצלת מן המיתה, ובשמאלה עושר וכבוד שמצלת מן היסורים קשים כמיתה, והספרי מוסר לא הביאו זאת."

כיום הלחינו את הקדמתו של בעל 'חכמת אדם', שהיה סוחר גדול, והעיד על עצמו: "אומר אני על עצמי: הגם שנסעתי למרחקים והייתי סוחר אף חכמתי עמדה לי – כי בנסיעתי לדרך דעתי עליה, ובישיבתי בחנות דעתי עליה, ותיתי לי שאפילו בשעת משא ומתן פעמים הרבה היה דעתי עליה בהרהור פירוש או קושיא". גם כשאני בתרגיל בצבא, גם כשאני בלימודים ואפילו כאשר אני באוניברסיטה – דעתי עליה.

ירמיהו הנביא שואל שאלה גדולה מאוד⁹: "מִי הָאִישׁ הַחֶכֶם וַיֵּבֶן אֶת זֹאת וַאֲשֶׁר דִּבֶּר פִּי ה' אֵלָיו וַיִּגְדֶּה עַל מָה אֲבָדָה הָאָרֶץ?" הנביא ירמיהו חווה את החורבן, הלך עם הגולים, שם צווארו יחד עימם תחת העול¹⁰ ושאל: למה אבדה הארץ? מה גרם את החורבן? "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי"¹¹. הגמרא בנדרים¹² מלמדת אותנו הסבר בדברי הנביא. הגמרא מסבירה שבפסוקים אלו נרמז שהחכמים לא ידעו להסביר את הסיבה לחורבן, גם הנביאים לא ידעו להסבירה, עד שפרשה הקב"ה בעצמו: "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי". מבארת הגמרא: "אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכים בתורה תחילה". הסיבה לחורבן היא לכאורה פשוטה – עוונותיהם של ישראל, אך המהר"ל מסביר שכוונת הגמרא להצביע על השורש שהוביל לחורבן והוא העובדה "שלא ברכו בתורה תחילה". היינו: הם למדו תורה אבל לא "ברכו בתורה תחילה".

פירוש הדברים הוא ברוחם של הדברים שאמרנו בתחילה. אדם בעל מידות טובות שקיבל מתנה חש צורך להביע את הכרת הטובה לנותן המתנה ולהפגין בפניו את שמחתו בה. כך הוא מקרין לאימו או לאשתו על הארוחה שהגישה לפניו, גם אם הוא אינו אוהב חלק מהדברים. הכרת הטוב מבטאת את היחס הנפשי. אלו הם דברי הרמב"ן שהזכרנו לעיל ביחס לברכת התורה. מובנה של ברכת התורה הוא ביטוי להרגשה שהקב"ה נתן

אלא מתוך שרוצים בו. כמה נפלא לראות את התהליך המתחולל פה! עדיין ניתן להצטרף ולעלות על הרכבת.

היום אוחזים בדף יא, וכיוון ד"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"⁵, ולכן אומר דברים מתוך עמוד ב של הדף היומי הנוכחי. בעמוד זה דנה הגמרא בברכות התורה. הרמב"ן בהוספותיו לספר המצוות של הרמב"ם⁶ מונה את ברכת התורה כמצוות עשה דאורייתא וכך הוא מגדיר את תוכנה: "שנצטוינו להודות לשמו ית' בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא". ידועים הם גם דברי 'אור החיים' הקדוש⁷: "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם". על מתנה טובה כזו יש להודות.

"לא נתנשי מינך"

ה'תוספות' בסוגיה זו שואל שאלה עצומה⁸: "מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה?" למה על מצוות סוכה מברכים בכל פעם שמקיימים אותה – על כל סעודה וסעודה ולדעת הרמב"ם ואחרים על כל כניסה לסוכה – ואילו את ברכת התורה מברכים רק פעם אחת ביום? אומרים ה'תוספות' והרא"ש יסוד עצום: "דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד, דכתיב: 'והגית בו יומם ולילה', והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק". יהודי אינו מפסיק ללמוד תורה! אף אם הוא הלך לאכול, לעבודה, למצוות כיבוד הורים, לתרגיל בצבא, נסע לשמח בחתונה – הוא אינו מפסיק מללמוד והמצווה הזו מלווה אותו כל הזמן. יש לעיין מהי משמעות הדבר מבחינה מעשית, אבל באופן מהותי יהודי אינו פוסק מללמוד תורה. הוא אינו מתנתק מהתורה גם כשבפועל הוא עוסק בעניין אחר.

⁹ פרק ט, פסוק יא
¹⁰ עיין איכה רבה, פתיחתא לד
¹¹ שם, פסוק יב
¹² דף פא, עמוד א

⁵ על פי תענית, דף ט, עמוד א
⁶ שכחת העשין, מצווה טו
⁷ פרק כו, פסוק ח
⁸ ד"ה שכבר

מסעות המוות! הברכה היא חובה כל כך יסודית ויש לקיימה במלוא הכוונה.

”אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים”

בדף היומי שאנו עוסקים שואלת הגמרא מהו הנוסח של ברכת התורה. הגמרא מביאה את נוסחה של הברכה הראשונה, ובהמשך אומר רב המנונא שהברכה היא: ”אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' נוֹתֵן הַתּוֹרָה”. אומרת על כך הגמרא¹⁷: ”זהא דרב המנונא זוהי מעולה שבברכות”. נוסח זה של הברכה שאמר רב המנונא הוא המעולה שבברכות התורה. מסביר רש”י: ”לפי שיש בה הודאה למקום וקילוס לתורה ולישראל”.

בברכה זו שהיא ”המעולה שבברכות” אנו אומרים: ”אשר בחר בנו מכל העמים” ומתוך כך, מתוך שבחר בנו מכל העמים, נתן לנו מתנה, נתן לנו את התורה שהיא עצם חיינו, שהיא עצם הקשר בינו לבנינו. עליה הוא כרת את הברית עמנו.

הרב צבי יהודה זצ”ל¹⁸ היה נוהג לומר שהיסוד הראשון הוא ההבנה שנתן לנו תורה משום שהוא בחר בנו, הוציאנו ממצרים ויצרנו כעם. לאחר מכן הוא נתן לנו את התורה. היסוד הראשון הוא הבחירה בעם ישראל, ההבנה שכל אדם מעם ישראל שייך אל התורה והתורה היא שלו. מתוך הבנה זו מגיע הלימוד של התורה.

”נָתַן נְשָׁמָה לְעַם עֲלֵיָהּ”

ננסה לתרגם זאת לעולם המושגים שלנו: בחר יכול לתלות את העובדה שבא לישיבה בסיבות שונות: ברצוני לבנות את זהותי; ברצוני לדעת ללמוד דף גמרא לבד; ברצוני לגבש לעצמי אורח חיים תורני; אני שואף להקים משפחה עם ערכים של תורה. כל הסיבות הללו נכונות ונפלאות מאוד. אכן, כשמיניסט תלמיד בא לישיבה בגלל הסיבות הללו. אולם, המשותף לכולן הוא ש'האני' הוא במרכז. כאשר ה'אני' במרכז אדם עלול

לנו את הדבר הטוב ביותר, והוא התורה, ואם כן ודאי שראוי לברך עליה.

הר”ן בנדרים מביא את דברי רבנו יונה שעיקרם הוא שוודאי שיהודים אלו למדו תורה ואף ברכו עליה, אך היחס אל הברכה ואל התורה לא היה היחס הראוי. כך כותב הר”ן¹³: ”ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שהיא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה”.

הם למדו תורה אך לא התייחסו אליה בצורה הראויה לה, לא התייחסו אליה כאל מתנה גדולה, כאל דבר מיוחד. היא לא הייתה חשובה כל כך בעיניהם. הלוא התורה היא תורת ה', התורה היא התגלותו של הקב”ה בתוך חיינו. ”זחיי עולם נטע בתוכנו” – היא תורה שבעל פה¹⁴. זהו היושר האלוקי החודר אל השאלות של אדם שכרה בור ואחר נפל בו או בבירור הדין במקרה ששורו של מישוה נגח או כיצד יש לנהוג אם התרחשה תאונת דרכים ונפגע רכב. זהו עניינה של מסכת בבא קמא – היושר האלוקי והאמת האלוקית שמנחים את חיי האדם וחיי המציאות של עם ישראל. זו הכוונה בדברי חז”ל¹⁵ על כך שהתורה היא כולה שמותיו של הקב”ה – 'שם' הוא התגלות, כדברי ה'זוהר' הקדוש הידועים¹⁶: ”אורייתא, ישראל וקודשא בריך הוא וישראל חד הוא”.

האמת היא שהדברים נכונים גם כשרוצים לשתות כוס מים. גם אז היה ראוי להודות עליהם מכל הלב: ”שהכל נהיה בדברו!” וכי מפני שאנו חיים בדור של שפע וביכולתנו לשתות קוקה קולה אין צורך להעריך טיפה של מים? טיפת מים הייתה יכולה להחיות יהודי בשעותיו הקשות או בזמן

¹³ ד”ה דבר זה

¹⁴ טור, אורח חיים, סימן קלט

¹⁵ עיין הקדמת הרמב”ן לפירושו על התורה: ”עוד יש בידינו קבלה של אמת כי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא”.

¹⁶ על פי זוהר, אחרי מות, דף עג, עמוד א

¹⁷ לפי גירסת הר”ף המובאת בגיליון הגמרא

¹⁸ עיין שיחות הרב צבי יהודה, תלמוד תורה, שיחה א, סעיף 1:

שיחה ב, סעיף 5

זוהי מהטרה לשמה אנו לומדים תורה עכשיו! זוהי תורה הנובעת מ"אשר בחר בנו מכל העמים". זוהי קומה אחרת של לימוד תורה. מבט זה נותן מבט של חשיבות ושל ערכיות ללימוד שלנו, ולכן איננו יכולים לוותר לעצמנו. אדם יכול לוותר על דבר המיועד בשבילו בלבד, אבל לא ניתן לוותר על דבר המיועד בשביל עם ישראל.

זו קומה יותר גבוהה של לימוד תורה, זו קומה כללית. זו הבנה שכל נשמות ישראל בכל מדרגה שהן שייכות אל התורה. זו הבנה שהתורה היא הנשמה של עם ישראל ועצם החיים. ריבוננו של עולם בחר בנו וכפה עלינו את התורה במובן שהבהיר לנו שזוהי נשמתנו. הרי כשאדם נולד כופים עליו את הנשמה מבלי ששואלים אותו. כך גם הקב"ה כפה את התורה על עם ישראל והכניס בנו את נשמתנו²⁰. הוא הכניס אותה לגוף הגדול של כלל ישראל שכל אחד מאיתנו הוא חלק בגוף הזה. מבלי התורה אין נשמה לעם ישראל. אשרינו שאנו זוכים להיות מבין אלו שמבינים זאת, זהו אושר עצום, זו גדלות!

למעשה, הדברים הללו נאמרו ונכתבו בדף היומי של היום. נחתום בדברי הרב צבי יהודה²¹: "מכאן הננו למדים על מה אבדה הארץ" – כאשר אנו יודעים על מה אבדה הארץ, על כך שלא ברכו בתורה תחילה, אנו אף יודעים – "מתוך כך על מה תקום הארץ". זה אף יותר מעניין אותנו. אנו הלומדים נוטלים חלק בבניין עם ישראל. דווקא בעת הזו שעם ישראל שב אל ארצו והולך ונבנה אנו בונים את כוח החיים של האומה.

השיחה נכתבה על ידי אהרן אהרן

לחשוב שביכולתו לוותר על המשימה, כי הרי היא רק לטובתו וממילא הדבר נתון להחלטתו. אולם, לאחר ששמיניסט זה כבר בא לישיבה ושמע שיחות, הוא לומד שישנו מבט יותר עליון על מטרת לימוד התורה.

אמנם לאדם שהוא בן תורה יהיו ערכים מתוקנים וילדים ערכיים אך לא זו מטרת הלימוד. ישנו מבט יותר עליון: אני לומד תורה מתוך אחריות לעם ישראל, מתוך אחריות לבניין האומה. יש לי אחריות לא רק על עצמי, אלא על עצם חיי ועל עצם החיים של עם ישראל, שהם עצם התורה. ישנה שאיפה של קודש הנובעת מתוך הבנה שתוספת תורה בעם ישראל בונה את האומה. לימוד התורה שלנו מחזק את מציאותו של כלל ישראל ואת יכולת העמידה של ההנהגה, שהלוא התורה היא נשמת האומה¹⁹. כשאנו לומדים בבא קמא אנו מגבשים בקרבנו חשיבה אידאליסטית. ייתכן שבחיי היום-יום קשה לנו להרגיש זאת, אך עלינו להכיר בכך.

כאשר האדם יתבונן כך על הדברים הוא יהיה מוכן אף למסור את נפשו למען התורה. וכי הוא נדרש לקפוץ לכבשן האש? לא ולא. הוא נקרא לכך שכבר במוצאי שבת הוא יחזור לישיבה או שביום ראשון בבוקר הוא כבר יתאמץ וייצא מביתו. גם אם ביום שני בערב יתקיים אירוע כלשהו הוא יבוא במוצאי שבת, יישאר ללמוד יומיים וישוב לביתו. במידה ואימו תבקש שיקדים כדי לעזור בבית יקדים מעט. לעיתים אנו מגזימים בדברים הללו, מפני אנחנו חושבים רק מהזווית של עצמנו ולכן אנו חשים שביכולתנו לוותר על לימוד התורה שלנו. אך מי נתן לנו רשות לוותר על התורה של עם ישראל? הרי בלימוד שלנו אנו מחזיקים את עם ישראל! הלוא אם תצפיתן יירדם בגבול הלבנון מול המסך כאשר מתרחשת חדירה של מטוסי אויב לשטח ישראל הרי זה נורא ואיום! מה נגיד עליו?

²⁰ שבת, דף פח, עמוד א. עיין תפארת ישראל (למהר"ל), פרק לב.

²¹ לנתיבות ישראל, חלק א, עמודים קסו-קסז (עמוד רמד במהדורת בית אל)

¹⁹ אורות התורה, פרק ב, סעיף ד: "אחד מהדרכים של עסק התורה לשמה הוא להעשיר את כנסת ישראל בכחות רוחניים גדולים, וכל מה שמתרבה אור התורה ועמה חבתה וכבודה בלב אחד מישראל הרי הכח היסודי של האומה מתחזק ומתאמץ".

